

Valtuutettu Outi Maran ynnä muiden valtuustoaloite ruokahävikin pienentämisestä Joensuun kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa

KV 09.12.2024 § 96

Valtuutettu Outi Mara jätti 9.12.2024 valtuuston puheenjohtajalle valtuustoaloitteen ruokahävikin pienentämisestä Joensuun kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa.

Valtuustoaloitteen olivat allekirjoittaneet myös Asseri Kinnunen, Anssi Jumppanen, Jari Korhonen, Eero Bogdanoff, Marjatta Rätty, Jussi Wihonen, Teemu Arponen, Anni Järvinen, Mika Piironen, Jasmin Pyöriäinen, Helmi Vanhanen, Krista Mikkonen, Terhi Savolainen, Maija Kuivalainen, Petteri Tahvanainen, Antti Saarelainen, Hannele Autti, Sari Huovinen, Sami Laitila, Anniina Kontiokorpi, Jarno Pitko, Hannu Holopainen, Pekka Kukkonen, Tapani Nuutinen, Ville Toivanen, Karita Kaita, Jenni Laasonen, Jouni Porokka, Timo Puustinen, Jukka Hirvonen ja Jenni Mainonen.

Päätös:

Lähetettiin kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

KAKOLK 22.04.2025 § 29

1808/00.02.00.03/2024

Kaupunginhallitus päätti 16.12.2024 § 425 lähettää asian hyvinvointipalveluihin valmisteltavaksi.

Kaupunginvaltuustossa 9.12.2024 §96 jätetyssä valtuustoaloitteessa tuodaan esille, että Polkka Oy vähentää ruokahävikkiä mm. tarkalla suunnitelulla ja tiedottamalla. Lisäksi ylijäämäruokaa lahjoitetaan hyväntekeväisyysjärjestöille.

Aloitteessa kuvataan, kuinka Jyväskylässä ylijäänyttä ruokaa tarjotaan mm. lähialueen asukkaille, kuten työttömille, eläkeläisille ja lapsiperheille. Mahdollisuus ruokailuun järjestetään koulujen ruokaloissa, mikäli ruokaa jää yli. Lisäksi Jyväskylässä on otettu käyttöön ResQ-sovellus hävikkiruoan ostamiseen suoraan keittiöiltä.

Aloitteessa kysytään, voisiko vastaavanlainen toimintamalli olla mahdollinen myös Joensuussa.

Vastaus valtuustoaloitteeseen

Ruokahävikkiä on Joensuussa pyritty aktiivisesti vähentämään jo pitkään. Ruokahävikki on haitallista ilmastonäkökulmasta, eettisesti ja myös taloudellisesti. Ruokahävikin vähentäminen on varhaiskasvatuksessa ja kouluissa myös kasvatuksellinen asia. Teknisesti ylijäämäruokaa kutsutaan tilaushävikiksi, joka tarkoittaa tilattua, mutta ei syötyä ruokaa. Tilaushävikkiä seurataan Polkalla jatkuvasti ja ruoan määrän arviointi on jatkuvaa tasapainoilua. Ruoan riittävyttä varmistetaan mm. vararuokaa varaamalla niin, ettei ruoka yksiköissä lopu kesken.

Ruokahävikin vähentämisessä tilaushävikin lisäksi merkityksellistä on lautashävikin vähentäminen. Lautashävikkiä syntyy Joensuun kouluissa tällä hetkellä keskimäärin 22g/oppilas/päivä, kun tavoite on 12g/oppilas/päivä. Lautashävikin osalta kouluissa tehdään aktiivista ruokakasvatusta yhdessä Polkka Oy:n kanssa. Marjalan koulussa on

kehitetty yhteistyötä aktiivisesti ja kehitystyön tuloksena lautashävikkiä on lähdetty tavoittelemaan lautashävikin pienentämistä viiden toimenpiteen avulla:

1. Yhteistyön tiivistäminen Polkan ja koulujen henkilöstön välillä kaikissa kouluissa.
2. Lautashävikin näkyväksi tekeminen. Biojättevaa'at ja mittaustasot hankitaan jokaiseen kaupungin kouluun.
3. Vuosittain järjestetään koulujen välinen kilpailu lautashävikin pienentämiseksi, jossa on kaksi sarjaa: pienin grammamäärä ja suurin vähennys grammamäärässä.
4. Benchmarkkaus kouluihin, joissa prosessi toimii ja lautashävikkiä on saatu vähennettyä
5. Haaste oppilailta oppilaille, ensimmäinen haaste lähtee Marjalasta kahdelle suurimman lautashävikin omaavalle koululle.

Varhaiskasvatuksessa ruokakasvatus on ollut painopisteenä toimintavuonna 2023-2024 ja periaatteet jatkavat arjessa. Päiväkodeissa lapset kasvattavat mm. itse vihanneksia ja syötäviä kasveja. Lapsien kanssa puhutaan ruoan alkuperästä ja ruoanvalmistuksen eri vaiheista. Lisäksi jokaisessa lapsiryhmässä useampi työntekijä syö ryhmän kanssa esimerkkiruokailijoina ja aikuiset syövät samaa ruokaa kuin lapset.

Ruokahävikkiin liittyy myös herkkyystekijöitä. Ruokalista suuniteltaessa lasten kuuleminen on tärkeää. Mikäli palveluissa tarjottavaa ruokaa koskevat ratkaisut tehdään puhtaasti aikuisten näkökulmista, voi ruokahävikin vähentäminen olla haastavaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lapsille palveluissa tarjottaisiin vain lasten suosikkeja tai epäterveellisiä ruokia. Ruoan koostumus perustuu aina kansallisiin ravitsemussuosituksiin ja tavoitteena on tasapaino, jossa terveellisyys, ilmastonäkökulmat, ruoan laatu ja lasten ja nuorten kuuleminen sekä vaikuttamisen mahdollisuudet omaan elinympäristöön otetaan huomioon.

Kouluilla on jouduttu tarkastelemaan kokonaisturvallisuutta enenevässä määrin viime vuosina. Perusopetuslain 29 § mukaan opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen ympäristöön. Vaikka perusopetuslain 19 § mukaan opetus on julkista, ei se tarkoita koulun oppilaisiin tai henkilöstöön kuulumattomien vapaata oleskelua koulun tiloissa. Ulkopuolisten ihmisten koulutiloissa olemisen tarkoituksellisuutta olisi mahdoton valvoa. Siksi kouluympäristö halutaan rauhoittaa koulupäivän ajaksi. Koulujen ruokaloiden avaaminen kuntalaisten käyttöön on teknisesti mahdollista, mutta vaatisi kohdennettuja ratkaisuja ja mahdollisesti esim. järjestysvalvojen palkkaamista. Koulun henkilöstön tehtäviin tilojen valvontaa ei voisi sisältyä.

Ylijäämäruoan myynnin joko mukaan tai syötäväksi koululla kohdalla haasteen muodostaa myös se, että ylijäämäruoassa ei aina ole kyse kokonaisesta aterialta. Joskus yli voi jäädä kastiketta, joskus perunaa. Koska hävikkiä pyritään koko ajan vähentämään, on ylijäämän ennustaminen hankalaa. Tällöin esimerkiksi ylijäämäruokasovellusten käyttö tai ruokailun avaaminen kuntalaisille koulussa vaatisi reaaliaikaisen tiedotuksen ja ylläpidon. Palvelua käytäviltä tämä vaatisi ajantasaista seuranta ja varautumista siihen, että ruokaa on tarjolla myyntiin tai syötäväksi paikan päällä mahdollisesti vain satunnaisesti. Tiedottamisen ja järjestelmien ylläpidon lisäksi ylijäämäruoan myynti pidentäisi keittiöhenkilöstön päivää ja myöhentäisi ruokasalien siivousta. Vaikutus olisi arviolta henkilöstötasolla 0,5-1h/pvä/kohde ja kaupunkitasolla kustannukset kasvaisivat merkittävät.

Tilaushävikkiruoan jakelu tai myynti kouluilta olisi teknisesti mahdollista toteuttaa, mutta järjestelmä olisi hajanainen ja hankalasti ennakoitava. Aiheutuva kustannuskasvu olisi myös varsin todennäköisesti paljon tilaushävikin kustannuksia suurempaa. Polkka

lahjoittaa ylijäänyttä ruokaa 11 eri kohteeseen Joensuun alueella kolmen toimijan kautta, joita ovat Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry., Pyhäselän seurakunta ja ViaDia. Kokonaisuuden kannalta nykyjärjestelmän kehittäminen tilaushävikkiruoan suhteen lahjoittamalla ruokaa keskitetysti järjestöjen kautta sekä Polkan ja koulujen aktiiviset toimet ruokahävikin vähentämiseksi on kokonaistaloudellisin ratkaisu myös tulevaisuudessa.

Valmistelija: sivistys- ja hyvinvointijohtaja

Sivistys- ja hyvinvointijohtajan päätösehdotus:

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää

esittää kaupunginhallitukselle, että se antaisi edellä olevan vastauksen valtuutettu Outi Maran ym. valtuustoaloitteeseen ruokahävikin pienentämisestä Joensuun kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa.

Päätös:

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Karita Kaita poistui kokouksesta asian käsittelyn aikana.